

Zeneelmélet jegyzet

Összeállította:
Horváth István

I. Zeneelméleti alapfogalmak

** vagyis egy adott tonalitásban*

1. A funkciós zene két korszak zenéjét foglalja magába. Ezek a barokk és a bécsi klasszikus kor.
2. A két korszak zenéjére a DÜR és a MOLL egyeduralkodó jellemző.
3. E két korszak harmóniáit -egy bizonyos alaphangraterceken épülő hármashangzatok alkotják.
4. Minden zenemű zárt tonális rendszerben születik. (Ez a kiindulóhangnembe való visszatérést jelent.)
5. Ebben a zárt rendszerben ^xa harmóniak^{nak} (hármashangzatok^{nak}) funkciójuk (szerepük) van. A három fő funkció (szerep):

Tonika /Ton./
Subdomináns /SD./
Domináns /Dom./

Tonika és a hármashangzatok szerepe egy adott tonalitásban

C-dúr a-moll

SD Ton. Dom. SD. Ton. Dom.

Tonikától számított alsó kvint
A skála első hangja
Ton.-tól számított felső kvint

alsódomináns

6. A Dúr és moll skála hangjaira épülő hármashangzatok

I II III IV V VI VII

Dúr M M Dúr Dúr M Szűk
Ton. Moll Moll SD. Dom. Moll

I II III IV V VI VII

Moll Sz. Böv. M Dúr Dúr Szűk
Ton. SD. Dom.

7. A három hangból négy szólam

I
alaphelyzet

I⁶

I⁴

A három hangból négy szólam úgy lesz, hogy a hármashangzat valamelyik hangját megkettőzzük. Ha a hármashangzat alaphangja van az alsó szólamban, akkor alakkordról, ha a terce, akkor sext - *sext* fordításról, ha a kvintje, akkor kvartsext fordításról van szó.

Szükszerkesztés = a felső három szólam egymástól való távolsága nem haladja meg az oktávot.

8. Az első fok^{hármas} alaphelyzetben háromféle módon írható fel.
fokú

Dúr				moll			
I ⁸	I ⁵	I ³	I ⁸	I ³	I ⁵		
oktáv helyzet	kvint helyzet	terc helyzet					
<i>szopránban</i> a hangzat alapja	<i>szopránban</i> a hangzat kvintje	<i>szopránban</i> a hangzat terce					
<i>alaphelyzetben</i>							

II. Az autentikus zárlat /I-V-I/.

Dúrban

I⁸ V I I³ V I I⁵ V I

Ton - Dom - Ton

1. Szabály: A legkisebb mozgás elve:
- Közöshangot ugyanabban a szólamban megtartom. (A közöshangot kötőív jelöli.)
 - A többi szólamot a legkisebb mozgással vezetem tovább.

Autentikus zárlat moll-ban. →

I⁸ V I I³ V I I⁵ V I

Moll-ban ügyelni kell még a vezetőhang jelölésére.

III. Plagális zárlat / I-IV-I /.

I⁸ IV I I³ IV I I⁵ IV I

Ton. - SD. - Ton.

I⁸ IV I I³ IV I I⁵ IV I

IV. A teljes zárlat: Ton.-SD.-Dom.-Ton.

Ton. Dom.

SD. Ton.

A tonikához viszonyítva a két domináns ellentétes irányú, ellentétes "természetű".

ROSSZ! JÓ!

=8=

I⁸ IV V I I⁸ IV V I

2. Szabály: A szólamok önállóságára törekvésének elve, vagy ellenmozgás elve.

Próbáljuk ki mindkét megoldást. Már első hallásra kitűnik, hogy az első megoldás nem hangzik jól, a SD. és Dom. fűzése miatt. A második megoldásban a SD.-Dom. erőteljesebb, nem "elgyöngült", mint az előzőnél. Mi az ellenmozgás elvével vesszük figyelembe a két domináns ellentétes "természetét". Ezért hangzik frissen, erőteljesen a két funkció. Ez az elv érvényesül a továbbiakban akkor is, ha a basszus szólam a szomszédos fokra lép.

-Az oktávban és kvintben párhuzamosan(lévő) szólamok nem önálló szólamok.

I³ IV V I I⁵ IV V I

moll

I⁸ IV V I I³ VI V I I⁵ IV V I

Mollban a teljes zárlat fűzésénél ügyelni kell:

- a közöshang jelenlétére,
- a vezetőhang /Vh./ Jelölésére és
- a SD.-Dom. fűzésénél az ellenmozgásra.

A tonális - funkciós zenei gondolkodás értelmében a funkciók autentikus / valóságos, eredeti / sorrendje: Ton.- SD.- Dom.- Ton.

V. Teljes zárlat bővítményekkel.

A továbbiak megértése miatt tisztázni kell a *tercrokonság* fogalmát.

Diat. Tercrokonság

Tonikai funkció SD. Funkció Dom. Funkció

Egy tercel kibővítve megkapjuk a Dom. 7-et.

Ha valamelyik főhármás alaphangjától egy tercel mélyebben hármashangzatot szerkesztünk, akkor e hármashangzat hangjai *két hangal kapcsolódnak* a fő funkció hármásába. Ezt a jelenséget *tercrokon kapcsolatnak* -alsó tercrokonságnak- nevezzük. A tercrokonság alapján a Tonikai funkciót a VI. fokra épülő hármás, a Subdominánst a II. fokra épülő hármás, a Dominánst a III. és VII. fokra épülő hármások helyettesítik. Tehát az I. fok után a VI. fok, IV. fok után a II. fok stb., *funkcióismétlés*. A funkcióismétlés többnyire súlyos ütemrészről súlytalanra haladva történik. Így a II., III., VI. és VII. fokokat *mellékhármásoknak* nevezzük.

A./ Teljes zárlat Tonikai bővítménnyel.

I⁸ VI IV V I I⁵ VI IV V. I

I³ VI IV V I

I⁸ VI IV V I I³ VI IV V I

I⁵ VI IV V I

Ha a basszus szólam tercet lép két közös hang van!

B./ Teljes zárlat Domináns bővítménnyel.

I⁸ IV I⁶₄ V I
Ton. SD. Dom. Ton.

A Subdomináns és Domináns közé hangsúlyos helyre beékelődő I⁶₄ Domináns funkciót tölts be, mivel egyrészt a harmóniai környezet teszi Dominánssá / ugyanis Subdomináns előzi meg, és a SD. után a funkciók sorrendben Dom. követ / másfelől egy Dom. basszus fölötti Dom. késleltetéséről van szó.

Ezt a kvártszextet kandenciális /zárlati/ kvártszextnek nevezzük.

Az I⁶₄-et követő V. fok basszusa gyakran egy oktávot lefelé ugrik. Így szebb a szólamvezetés.

I³ IV I⁶ V I

I⁵ IV I⁶ V I

bécsi zárlat

Ha az oktávhelyzetű I⁶-et V. fok követ, a közös hangot nem tartjuk meg, hanem a felső szólam felugrik a vezetőhangra. Így a Ton.-i hármas az alaphangon zár. Ezt a formát bécsi zárlatnak nevezzük. A barokk nem bővíti a zárlatokat, a bécsi klasszikusokra azonban inkább jellemző.

VI. Kivételes szerkesztésmódok

Álzárlat: V_x-VI_p fok

II.-V. fűzések

AI

Az álzárlat is Ton.- Dom. kapcsolat, csak itt a Dominánst követő Tonikát egy tonikai funkciót helyettesítő akkord, a VI. fok képviseli. Ezt az akkordkapcsolatot álzárlatnak nevezzük. (Európai nyelvekben: csalászárlat, becsapós zárlat a fordítása.)

Álzárlat fűzése Dúrban.

I⁸ V VI IV I⁶ I

3+3

x Ha a közös hang oktávban helyezkedik el általában az alsó közös hangot tartjuk meg.

I³ V VI IV I⁴ V I

I³ V VI IV I⁴ V I
3+3

Az álzárlat fűzésének szabályai dúrban.

- Ha a vezetőhang a felső szólamban van, azt fölfelé a Ton. hangjára, a többi szólamot pedig a párhuzamok elkerülése végett lefelé vezetjük. Így a VI. fokú hármast terckettőzötté válik. (Ld. a./példa)
- Ha a vezetőhang a belső szólamban van, akkor ellenmozgást végzünk. (Ld. b./példa)
- Az oktávhelyzetű V. fok után szebb a VI. fok terckettőzött megoldása, *az. az elkerüléstől a fedett kvintpárhuzamok.*

Álzárlat fűzése mollban.

ROSSZ!

I³ V VI

a két kornak zeneje

A Böv. szekund lépést kerülték, ezért mollban a VI. fok mindig terckettőzött.
/ 3+3 /

Vh.

I^8 V VI IV I^6_4 V I V VI
 I^3 V VI IV I^6_4 V I V VI
 I^3 V VI IV I^6_4 V I V VI

Feladat: Írásban dolgozd ki az ábrázoltos példákat
 Dúrban, mellettes egyenlőt sebességű zongor-
 nemekben. Tiszta éllerítés után egyaránt
 tanuld meg a nyújtásról.

Kentli " " d. 1-10 ig

B./ II - V füzése

Nem szép! Szebb!

Fedett = 8= Ellen mozgással!

ROSSZ! JÓ:

I⁸ IV II V I I⁸ IV II V I

szabály
Szabály: A II-V fokok között dúrban és mollban ellenmozgást alkalmazunk. Dúrban szebb, mert a fedett párhuzamok elkerülésével a Dom. funkció "ereje" igazán erőteljesen kijön, mollban pedig a bőv. szekund lépést (ez tiltott lépés) kerüljük el.

szólal meg
Feladat: Dolgozd ki a Dr. Keszler Lőrinc: *könyv* II. és III. Leckéit.

II-V esetén a harmadik felső notesz nem lehet a harmadik felső notesz, mert akkor meg = köv. lépés a felsőre *Osszhangyaltas köv. lépés* *V-IV esetén felső lépés*

Szekvencia típusok:

Emelkedő autentikus szekvencia Dúrban

/ Mozart /

I⁵ IV SD. II V Dom. III VI IV V I

Funkció ismétléssel emeli a szekvenciát.

Természetes moll-ban:

/ Händel /

I⁵ IV VII III VI II V I

A szobrán és basszus együtt mozog.

Dúrban csak szeptimekkel szerepel!

Plagális lépések ereszkedő szekvenciája Dúrban:

/ Mozart /

I³ V VI III IV I II VI IV V I

VII. Főhármasok sextfordításai

Vh.

I⁸ V I⁶
a+a IV I⁴ V I I³ V I⁶
a+a IV I⁴ V I

Az I⁶ akkord akkor szól a legszebben, ha az első fokú hármashangzat alaphangját kettőzzük (a+a), ugyanis a tonikai funkció ezáltal erősebb. (Ez vonatkozik a többi főhármas fordításra is.)

I³ I⁶
5+5 V

Händel: Messiás idézet azt mutatja, hogy a szerzők az alaphang kettőzése mellett, szeretik a kvintkettőzést (5+5) is használni, különösen oktávban.

I - 6
3+3↓

Bach korál indítása pedig arra példa, hogy a terckettőzés is előfordul. Fő szempont: a szép dallamvezetés, és a "tiltott" lépések elkerülése, ugyanis mindig az adott szólamkörnyezet dönti el, hogy melyik megoldást alkalmazzuk.

I³ V⁶
a+a I IV⁶
a+a I⁶ V I⁶ IV I⁶ V I

Tudni kell, hogy az V⁶ akkordnál a hármashangzat tercét nem kettőzzük, mert vezetőhang.

IV⁶ - V⁶ fűzése

ROSSZ! JÓ:

kvintpárhuzam

I³ IV⁶ V⁶ I³ IV⁶
3+3 V⁶ a+a I

Ha IV⁶-et V⁶ akkord követ, a párhuzam elkerülése végett a IV⁶ terckettőzött.

VIII. Mellékharmonika sext fordítása ⁻¹⁵⁻

ellenmozgas

ellenmozgas

Általános szabály: A mellékharmonik sext fordításaitban a hangzóalapú, vagyis a harmashangzat tercét kettőzzük.

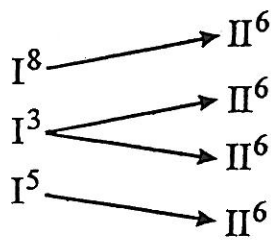
Az I - II⁶ fűzere

ROSSZ!

Első fok oktáv helyzet
ből a II⁶-t fűzete
vezetjük;

terc helyzetből mind-
ket irányban vezet-
hető;

kvint helyzetből
a basszus mozgatás
függetlenül való,

Ellenkező esetben kvintpárhuzam jön létre!

ROSSZ!

szűk állás

A kvintkettőzött VII⁶.

JÓ:

A kvintkettőzött VII⁶ -el a ^{vii. fok} szűkállást kerülhetjük el, amely nem szól szépen, és az élőzenében is ritkán fordul elő. Az I⁵ és az oktávhelyzetű IV. fok utáni VII⁶ kvintkettőzött. A VII⁶-I⁶ egymásutánjában az I⁶ a szebb, szólamvezetés miatt terckettőzött.

FELADAT: Írásban is dolgozd ki a Dr. Keszler L. Összhangzattan IV. és V. leckéinek példáit. Tanári ellenőrzés után zongorán is tanuld meg a kidolgozott példákat számozott basszusról játszani.

Álzárlat moll-ban

Bach: korál részlet

I V VI II⁶ I⁴ V I

3+3
álzárlat

* A kvárt ugrás a belső szólamban ^{oktáv} a szoprán miatt van.

Dúrban: ha a szopránban van a Vh. A VI. fok terckettőzött.

VI-V fűzése moll-ban (a B2 elkerülése).

I⁸ VI V I³ VI V I⁵ VI V I

VI-V esetén tehát: I-VI-V között a két közöshang átkötve, a harmadik kvártot ugrik fölfelé.

Autentikus zárlat, ahol a SD: IV⁶

Bach: korál részlet Moll-ban

I - 2 VI⁶ I - 2

Természetes moll lépés.

Sext akkordok tipikus kettőzésekkel

J.S.Bach

I⁵ I⁶ VII⁶ I V⁶ I V⁴⁺⁵ I

a+a 3+3 5+5

I⁶-IV⁶ egymásutánja

J.S.Bach

I⁸ VII⁶ I⁶ IV⁶ I⁴ V I

Ton. után SD.

Ton. -tól Dom. -ig emelkedő basszuson sext akkordok

I³ VII⁶ I⁶ II⁶ I⁴ V I

Ezt Bach is, és Mozart is gyakran alkalmazta.. (Dúrban is.)

IV⁶-V⁶ egymásutánja Dúrban

Beethoven

I³ IV⁶₃₊₃ V⁶ I II⁶ V I

A kvintkettőzött VII⁶

Bach: korál részlet

I³ IV - 2 VII⁶₅₊₅ I⁶₃₊₃ II⁶ V I

Dúr változatban is. elők. eluk.

Ereszkedő autentikus szekvencia sext-alaphármas váltakozással.

W.A.Mozart

Musical notation showing an authentic descending sequence of sixths with alternating triads. The sequence consists of eight chords: I⁶, IV, VII⁶, III, VI⁶, II, V⁶, and I. The bass line shows a descending scale: C4, B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3. The treble line shows the corresponding sixths: G4, C5, F5, B4, E5, A4, D5, G4.

Kvintkettőzött sextek

Musical notation showing a sequence of sixths with quintal dyads. The sequence consists of eight chords: I⁶ (5+5), IV, VII⁶ (5+5), III, VI⁶ (5+5), II, V⁶ (5+5), and I. The bass line shows a descending scale: C4, B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3. The treble line shows the corresponding sixths: G4, C5, F5, B4, E5, A4, D5, G4. Quintal dyads (5+5) are indicated between the first, third, fifth, and seventh chords.

Plagális lépések szekvenciája: alap-sext váltakozásban

Mozart

Musical notation showing a plagal sequence of sixths with alternating triads. The sequence consists of eight chords: I⁶, V⁶, VI, III⁶, IV, I⁶, VII⁶, and I. The bass line shows a descending scale: C4, B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3. The treble line shows the corresponding sixths: G4, C5, F5, B4, E5, A4, D5, G4.

IX. A négyeshangzat

A tercépítésű hármashangzatokhoz gyakran egy újabb terc is csatlakozik. Az így létrejövő akkord szeptim hangközt is tartalmaz, amely feloldást igényel. A négyeshangzat e jellegzetes hangközökről kapta a szeptimakkord nevet.

Jelölése a két szélső hang távolsága alapján a római szám mellé: "7"-es szám: V

Ha a szeptimakkordot megszólaltatjuk, akkor azt érezzük, hogy az akkord nem áll meg csak úgy ott hagyva, egy további lépést, **oldást kíván**. A szeptimhangal ugyanis megjelenik a *disszonancia*. A disszonanciát okozó szeptim hang ugyanolyan érzékeny hang, mint a vezető hang. Azonban míg a Vh. felfelé kívánczik, a szeptimhang oldása lefelé történik.

A szeptimakkordban lévő hármashangzat színezete, valamint a szeptim-hangköz nagysága alapján hétféle négyeshangzatot különböztetünk meg: Pl. C -alaphangra

minden hangon szerkesztve!

Dúr hármas	Dúr h.	moll h.	moll h.	szűk h.	szűk h.	bő h.
N7-el	K7-el	N7-el	K7-el	K7-el	sz7-el	N7-el
/C: I ⁺ /	/F: V ⁷ /	~	/A: i ⁺ /			

Természetesen mind a hétféle négyeshangzat a dúr, vagy moll skála valamelyik fokán előfordul.

Dúrban:

Dúr h.	moll h.	moll h.	Dúr h.	Dúr h.	moll h.	Szűkített h.
N7-el	K7-el	K7-el	N7-el	K7-el	N7-el	K7-el

mollban:

moll h.	Szűkített h.	Bővített h.	moll h.	Dúr h.	Dúr h.	Szűkített h.
N7-el	K7-el	N7-el	K7-el	K7-el	N7-el	Szűk7-el

Szeptimek fűzésének szabályai

I⁸ IV⁷

1. Szabály: A szeptim hangot elő kell készíteni. Ez annyit jelent, hogy az előző akkord hangja a következő akkord szeptim hangjává vált. Az előkészítés második módja, amikor a szeptim hang felülről lépésszerűen lefelé vezetve jelenik meg.

I⁸ ——— 7 V⁸ 7 I

Locus iste

Bruckner

Lo - cus is - te

I⁸ 7

SD.-Dom.7 fordulat dúrban, mollban

ROSSZ! Ritka: Jó!

kvint-párhuzam

I⁸ IV V⁷ I⁸ IV V⁷ I⁸ IV V⁷ -5!

A fenti megoldások azt mutatják, hogy a IV. fok utáni teljes V⁷ hibás, mert vagy kvintpárhuzam keletkezik, vagy előkészítetlen, ún. beugró disszonancia jön létre az alap és szeptimhang között. A jó megoldás a **kvinthiányos szeptim**. Ebből a példából általános szabályként bevonhatjuk.

2. Szabály: Ha eggyel alacsonyabb fokú hármashangzat előzi meg a szeptimet, a szeptimakkord kvinthiányos (pl.: III-IV⁷, V-VI⁷ stb).
-5! -5!

Moll-ban

I⁸ VI IV V⁷ I

Transponáld a mintapéldát jó megoldásaitak mielőtt több hangrepetíció!

Kivétel e szabály alól a moll II⁷-e és III⁷-je. Ezek a szeptimek mindig teljes alakban jelennek meg. A II -ben a szűkített kvint, a III -ben a bővített kvint adja meg az akkord jellegzetes színezetét. E hangközök kimaradása elhomályosítaná, így nem tenné egyértelművé az akkord eredeti jellegét.

*A tiszta kvintről a szűk kvintre haladást **vegyes kvintpárhuzamnak** nevezzük.

TANULD MEG KIVÉTEKŰL A PÉLDÁT TÖBB HANGNÉVÉN A BENE *cs*

III⁷-VI fűzése

A VI. fok terckettőzött, mert a szeptimet befele oldjuk, a Vh.-t fölfelé vezetjük.

A VII⁷ oldása Ton.-ra

Dúrban:

A szeptimhelyzetű VII⁷ után az I. fok terckettőzött, a kvintpárhuzam elkerülése végett.

mollban:

I^b-II⁷ és VI-II⁷ megoldásai

vagy:

I⁶ II⁷ I⁶ II⁷ V VI II⁷ V^{8 7} I

A szeptimhelyzetű IV⁷-V. fok bach-i megoldása

in E - wig - keit trium - phie - rew.

II VII⁶ I⁶ IV⁷ V

5+5 3+3 5+5

szeptimhelyzetű IV⁷

Lássuk késleltetés nélkül az oldást:

X

I³ IV⁷ V I

*A szoprán szólamban a szeptimhang befelé oldódik, a tenor szólam a kvintpárhuzamot a kvint ugrással kerüli el. Így az V. fok kvintkettőzötté vált.

/Mikban-uroe-ban! /

Bárdos Lajos ezt "kvi-kvinek" nevezte el ugyanis ^{szó}szólam kvintet ugrott, s ezáltal az V. fok kvintkettőzötté vált.

Transponálás a mintaképletet mivel több dűt el mivel komplexen!

Szeptim, szeptimet követ.

I^3 — $5+5^6$ — II^7 — V^7 — I — II^6 — I^4_6 — V^7 — I

A szeptim minden hangja szerepel az akkordban: teljes a szeptimakkord.

A szeptimhang oldása miatt kvinthiányos a szeptimakkord.

I^3 — V — III^7_{\sharp} — VI^7 — II^7 — V^7 — I

Teljes Hiányos Teljes Hiányos
 -5 -5

3.Szabály: Ha több szeptimakkord követi egymást, a teljes és hiányos szeptimek váltogatják egymást. (Teljesre hiányos, hiányosra teljes a szeptim.)

Szeptimek szekvenciája Dúr hangnemben

I^3 — IV — V^7 — I^7 — IV^7 — VII^7 — III^7 — VI^7 — II^7 — V^7 — I — II^6 — I^4_6 — V^{87} — I

Hiányos Teljes
 nyos jes

Transponálod a három szekvenciát 4# lebeg

X. Négyeshangzatfordítás

Dom⁷ dissz. dissz. 2

Első fordítás: V⁶ Második fordítás V⁴ Harmadik fordítás V²

A kvintszextakkord A terckvartakkord A szekundakkord
 A legmélyebb hang A legmélyebb hang A legmélyebb hang
 az akkord terce. az akkord kvintje. az akkord szeptimje.

A számjelzés azt mutatja, milyen távolságra van az alsó szólamtól a disszonanciát létrehozó alap és szeptim.

1. Szabály: A szeptimek fordításaikban mindig teljesek. / Tehát nem hiányozhat a szeptim egyetlen hangja sem. / Azzal, hogy a hármashangzat szeptimmé bővült, a funkciója nem változott meg.

Bach: korál

I⁸ IV V⁶ I II⁵ V⁸⁷ I I II⁶ V I

Bach: korál r.

I³⁻² IV^{6*} I⁴ II⁵ V⁸⁷ I

SD.

Egyik legszebb korál befejező zárlat.

*A sújtalan helyre beékelődő kvártszext azonos funkciót - jelen esetben SD. Funkciót - köt össze. Ez az ún. **átmenőkvártszext**. Ez is tipikusan barokk jelenség.

(V⁶ után SD.)

I³ IV⁶ V⁵ II⁵ V⁸⁷ I

Bachnál csak dúrban fordul elő.

SD.-V² fordulat

I IV V² *I⁶₃₊₃ II⁵ V I

*Dúrban, ha I⁶-t II⁵ követ, az I⁶-t terckettőzött, mert alapkettőzés esetén kvintpárhuzam jön létre. Mollban lehet alapkettőzött az I⁶, ugyanis a vegyeskvintpárhuzam megengedett.

Barokk indítás

I II² V⁵ I

Ez az autentikus egymásután jellegzetesen barokk fordulat. / Dúrban is előfordul. /

A VII⁴ és VII⁵ után az I⁶ terckettőzött

I⁸ V VII⁴ I⁶₃₊₃ VII⁵ I⁶₃₊₃ II⁵ V I

Megjegyzendő, hogy a VII⁵ dúrban ritkán fordul elő.

Kvintszext - szekund szekvencia dúrban

Mozart

I^8 VI II^6 V^2 I^6 IV^2 VII^6 III^2 VI^6 II^2 V^6 I II^6

A fontosabb szólamvezetési szabályok összefoglalása

1. A közöshangot ugyanabban a szólamban megtartjuk.

I^3 IV I V

2. Ha a basszus szólam a szomszédos fokra lép, a többi szólam a basszus szólam mozgásával ellentétes irányba lép az új akkord hangjára.

IV V II III I^3 II

Ezzel az oktáv és a többi kvintpárhuzamot kerüljük el. Az oktávban párhuzamosan mozgó szólamokat ez a stílus kerülte.

3. Tiltott lépés a bővített szkund is! Terckettőzéssel, és ellenmozgással kerülhető el.

ROSSZ! JÓ! ROSSZ!

I^3 V VI V VI I II^6 V II^6 V

Álzárlat

4. Főhármasok szextfordításáiban általában a hármashangzat alaphangját, ill. kvintjét, mellékhármasoknál a hármashangzat tercét kettőzzük.

I^3 V I^6 II^6 I^6 V I

A+a (3+3)

5. IV^6 - V^6 kapcsolat

↓
3+3

6. A kvintkettőzött VII^6 - I^6

Az I^5 - VII^6 ; és az oktávhelyzetű IV - VII^6 kapcsolatában a VII^6 kvintkettőzött. A VII^6 -után az I^6 terckettőzött.

I^5 VII^6 I^6 II^6 I^6 V I I^3 IV VII^6 I^6 II^6 V I

5+5 3+3

7. Teljes szeptimet hiányos, hiányost teljes szeptim követ.

8. V - VI^7 kapcsolat.

3+3

9. II^6-V^2 lefele mozgás van.

10. A “kvi-kvi”: szeptimhelyzetű IV^7-V kapcsolata.

IV^7 V

11. A “Handel-kvint”

I^5 V^3 I^6 IV I^4 V I
5+5

A súlytalan helyen lévő szeptim hang szekund menetben fölfelé lép, így vegyes kvintpárhuzam jön létre. Az I^6 kvintkettőzött lett.

12. V^3-I^6 : A szeptim oldása miatt az I^6 terckettőzött.

I^8 V^3 I^6
3+3

13. A IV^6-V^6 és az I^6-II^6 füzése.

A IV^6 terckettőzött a kvintpárhuzam elkerülése miatt.

Dúrban terckettőzött

Mollban lehet alapkettőzött, ugyanis a vegyes kvintpárhuzam megengedett.

XI. Alteráció

Alterált hang: az előjegyzéstől eltérő felemelt, vagy leszállított hang. A módosítás irányában oldódik.

Alterált akkord: az a hangzat, amelyben egy vagy több az előjegyzéstől eltérő módosított hang szerepel. Figyeljük meg ezt egy rövid zenei idézetben.

Ach Gott, wie Marches Herzeleid

J.S.Bach

A korábban előforduló alterált akkordok:

XI. Az alterált akkordok első csoportja: a mellék Dominánsok.

Hangzástípusai Dúrban: - Dúrhármas formájú, vagy dúrhármas szeptimmal.
- Szűkített sekxt a dúr VII⁶ mintájára.
- Szűkített szeptimek és a
- ti szűkített / félszűk szeptim /.

Az alterált akkordok nagy részben a felfelé irányuló vezetőhang elve érvényesül. Kisebb mértékben jelentkezik a lefelé tötekvő vezetőhang elv. A legérdekesebb hangzást és legerősebb belső feszültséget pedig olyan akkordtípusok adják, amelyek a kétféle irányban oldódó vezetőhangot egyesítik magukban.

Mellékdominánsoknak nevezzük azokat az alterált akkordokat, amelyek az alteráció következtében domináns alakúakká váltak. Domináns hangzásuk miatt egy újabb relatív tonikára törekednek. Ezért a mellékdominánsok és feloldásaik hangnemi kitéréseket okoznak.

II. fok irányában oldódnak

Musical notation showing four chords in G major: VI[♯], VI[♯]7, I^{6♯}, and I^{7(b)}. Arrows indicate the resolution of the leading tone (F♯) to the tonic (G) and the seventh (E) to the sixth (F).

III. fok irányában oldódnak

Musical notation showing four chords in G major: VII^{5♯}, VII^{5♯}7, II^{6♯}, and II⁷. Arrows indicate the resolution of the leading tone (F♯) to the tonic (G) and the seventh (E) to the sixth (F).

IV. fok irányában oldódnak

Musical notation showing four chords in G major: I^{7(b)}, III⁶, III^{7(b)}, and III⁷. Arrows indicate the resolution of the leading tone (F♯) to the tonic (G) and the seventh (E) to the sixth (F). The text "Dúr hangzásu nincs." is written above the first chord.

V. fok irányban oldódnak.

A alterált II. fokot és szeptimjét a domináns dominánsának: váltódominánsnak nevezzük. /VD. vagy ^DD/.

VI. fok irányban oldódnak.

Mellékdominánsok moll hangnembem

A ^DD. váltódomináns

VI. fok irányban oldódnak.

“Nápilyi hangnem” felé oldódik

Harmóniafüzések mellékdominánsokkal

Emelkedő autentikus szekvencia mellékdomináns hármasokkal

I⁵ IV II^{MD.} V II^{MD.} VI IV V I

Ereszkedő autentikus szekvencia

I³ V⁻² II⁷ VI⁷ II⁷ V I^{7(b)} IV VII^{5(b)} III VI⁷ II V⁷ I II⁶ V⁸⁷ I

2. Mollbeli akkordok dúr hangnemben.

Az idetartozó alterált akkordok lefele törekvő vezetőhangja szintén Dominánsra oldódik. Ezek a leszállított tercű IV. fok, és a leszállított kvintű II. fok. Ebbe a csoportba tartozik még az un. mollból kölcsönzött VI. fok, amely elsősorban álzárlatos fordulatokban szerepel / V-VI /.

A. Mollbeli IV.: MSD.

B. Leszállított kvintű II. fok

↳ mollbeli IV. fok; mollsubdomináns /MSD/.

I^8 II^5 I^4 V^{87} I

Előfordul a terckvárt és szekund fordításban is. A mollbeli II^7 ; II^5 és II^6 tipikusan romantikus akkordok.

Mollból kölcsönzött IV^6 és II^3 Bach korálban

I - $II^{(b)}$ IV^6 $IV^{6(b)}$ $II^{3(b)}$ I^4 V^7 I

A mollból kölcsönzött VI. és a minore kvártsext.

I^5 II^6 I^4 V^7 $VI^{5(b)}$ I^4 $D D^5$ V I

álzárlat
 ↓
 mollbeli IV.

min. kvártsext alaphang kettőzéssel
 Általában álzárlatban fordul elő.

Mollbeli VI. fok formatagoló szereppel.

Mozart

előtag

$I^3 - 2$ VI VI² II⁵ V VI^{5(b)}

utótag

(d-moll) $I^{3(b)} - 2$ VI - 2 II^{5(b)} V I

3. A nápolyi szextakkord

a-moll

Ton. II. II._(b) Ton. II. II._(b)

Nápolyi hang: A dúr és moll hangnemek leszállított második foka.

Ton. II._(b) Ton. II^{5(b)}

A leszállított II. fokra épülő dúr harmas a nápolyi akkord.

Ton. II^{6(b)} Ton. II^{6(b)}

A nápolyi hangra épülő dúr harmas szext fordítása a nápolyi szext. A barokk és klasszikus stílus főleg moll hangnemben használta. Elnevezése onnan ered, hogy a XVII-XVIII. századi nápolyi operastílus mesterei gyakran alkalmazták műveikben.

Nápolyi szext autentikus zárlatban.

I⁸ II^{6(b)} V⁷ I
Náp. 6

Beethoven: cisz moll Szonátájának fantázia szerű bevezetője.

I³ - 2 VI II^{6(b)} I⁴ V⁷ I

4. A emelt alapú V. Fokú szűkített szeptim és a szűkített szeptimek.

Bach 155. korál r.

a-moll V² I⁶*

III⁷ III^{7(b)}*

a-moll: emelt III. fokú szűkített szeptim

Bach 165. korál /Máté Passió/

h-moll I⁵ I⁶*

IV⁷ IV⁷*

h-moll: emelt IV. fokú szűkített szeptim

Bach: 167. Korál /János Passió/

g-moll I

IV⁷ IV⁷*

g-moll: emelt IV. fokú szűkített szeptim

Amint a Bach korálrészletek mutatják a szűkített szeptimek általában a basszus nagy szekundlépésének kromatikus áthidalásakor jönnek létre. Vagy ha például dúr álzárlatban fordul elő, ilyenkor az emelt V. fokra épül a szűkített szeptimakkord.

I³ V⁷* VI II⁶ I⁴ V I

álzárlat

Bach 200. korál /János passió/

V⁷*

álzárlat

*A szűkített szeptim nem csak kromatikus basszus fölött jöhet létre.

J.S.Bach 200. korál részlete jól példázza a szűkített szeptim keletkezését. A **domináns szeptim alaphangját felemelve kis tercekből álló szeptimakkord jön létre. Ennek mintájára az összes szeptim akkord szűkszeptimmé alterálható.**

A-dúr Dom7

Emelt alapú
V. Fokú szűkített
szeptim

Szűkített szeptimek

I⁷ I^{7(b)} II⁷ II³⁽⁷⁾ III⁷ III⁷

5. Az emelt alapú IV⁷

I³ IV⁷ IV⁷ I⁶ V⁷ I

Az emelt alapú /de nem szűkített/ un. félszűk IV⁷ inkább dúrban fordul elő. Ugyanilyen félszűk szeptim a dúr sor VII. fokára épülő szeptim.

6. A bővített szextes akkordok

A bővített akkordok nevüket a bennük szereplő bővített szext hangközről kapták. Ezáltal az alterált hangközzel az akkord két vezetőhangal törekszik a Dom-ra.

C-dúr

Böv.6 Dom.

Az akkord feszültségét a két vezetőhang együttes megszólalása, Vagyis a bőv. Szext hangköz okozza, amely feszültséget a domináns oktávra érkezése oldja fel.

A három bővített szextes akkord: a bővített szext, bővített kvintszext és a bővített terckvart. Mindhárom szubdomináns funkciójú akkord.

a-moll

Böv.6 Dom.

A./ A bővített szextakkord.

A IV^6 -ből származó alterált SD.

C-dúr

a-moll

The diagram shows two systems of musical notation. The first system is for C major, and the second is for A minor. Each system consists of a treble clef staff and a bass clef staff. In the treble clef, the notes of the chords are shown with stems and beams. In the bass clef, the notes are shown with stems. The progression in both systems is: I^5 - IV^6 ($5+5$) - $IV^{6\sharp}$ (\flat) - V - I . The $IV^{6\sharp}$ chord is labeled "Böv.6".

A bővített szextakkord mindig kvintkettőzött, mert az alap és terc, a két vezetőhang mozgása meghatározott. Ezért, ha IV^6 előzi meg a bővített szextakkordot, a IV^6 is kvintkettőzött.

The diagram shows a musical score for Mozart. It consists of a treble clef staff and a bass clef staff. The progression is: I^5 - $2_{4\sharp}$ - IV^6 (\flat) ($5+5$) - $IV^{6\sharp}$ (\flat) Böv.6 - I^6_4 - V - I . The $IV^{6\sharp}$ chord is circled and labeled "Böv.6".

Bővített szextakkord terce és kvinthelyzetű indítással

Dúrban és mollban ez a helyes megoldás!

The diagram shows a musical score with two systems. Each system consists of a treble clef staff and a bass clef staff. The progression in both systems is: I^3 - $IV^{6\sharp}$ (\flat) ($5+5$) - I^6_4 - V^7 - I . The $IV^{6\sharp}$ chord is labeled "Böv.6".

B./ A bővített kvintszext akkord

A IV_5^6 -ből származó alterált szubdomináns.

Dúrban:

mollban:

C: IV_5^6 $IV_5^{6(b)}$ Dom. a: IV_5^6 $IV_5^{6(b)}$ Dom.
 Böv.⁶ Böv.⁶

Mozart-kvint a Böv.⁶ -V. fordulatban.

Kvintpárhuzam

I^5 IV I_4^6 $IV_5^{6(b)}$ V VI II_5^6 V^{87} I

A bővített kvintszext V. Fok fűzésekor tiszta kvintpárhuzam jön létre. Ez a kvintpárhuzam szélső szólamokban nem fordul elő. Mivel a jelenség nagyjából Mozart műveiben szerepel, innen a Mozart kvint elnevezés.

